

Sygn. akt XV Ca 1717/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 grudnia 2016 roku

Sąd Okręgowy w Poznaniu w XV Wydziale Cywilnym Odwoławczym

w składzie:

Przewodniczący: SSO Michał Wysocki

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 20 grudnia 2016 roku,

sprawy z powództwa R. Ł.

przeciwko (...) spółce z o.o. z siedzibą w P.

o zapłatę

oraz z powództwa wzajemnego (...) spółki z o. o. z siedzibą w P.

przeciwko R. Ł.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez pozwanego i powoda wzajemnego

od wyroku Sądu Rejonowego Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu

z dnia 27 lipca 2016r.

sygn. akt I C 816/16

oddala apelację.

SSO Michał Wysocki

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 lipca 2016 r. (sygn. akt I C 816/16) Sąd Rejonowy Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu w sprawie z powództwa R. Ł. przeciwko (...) sp. z o.o. w P. o zapłatę oraz w sprawie z powództwa wzajemnego o zapłatę w punkcie pierwszym zasądził od (...) sp. z o.o. rzecz R. Ł. kwotę 1.326 zł wraz z ustawowymi odsetkami za okres od dnia 23 września 2015 r. do dnia zapłaty, a w punkcie drugim zasądził od (...) sp. z o.o. na rzecz R. Ł. kwotę 30 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. W punkcie trzecim Sąd Rejonowy oddalił powództwo wzajemne.

Wydając powyższe rozstrzygnięcie Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powód był zatrudniony u pozwanego od 2011 r. w ramach umowy zlecenia jako pracownik ochrony. Od tego czasu umowa zlecenia była zawierana przez strony co roku na okres kolejnego roku. W dniu 5 stycznia 2015 r. strony ponownie zawarły kolejną umowę zlecenia. Przedmiotem tej umowy było przyjęcie przez powoda (zleceniobiorcę) do wykonania czynności polegających na realizacji zadań ochrony osób i mienia obiektów, znajdujących się na terenie chronionym przez zleceniodawcę, a należących do fabryki pościeli (...) sp. z o.o. w L..

Umowa została zawarta na czas określony – od dnia 5 stycznia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r.

W § 3 umowy strony ustaliły, że za czynności wykonywane przez zleceniobiorcę przysługiwać będzie miesięczne wynagrodzenie, którego wysokość zależna będzie od ilości i rodzaju wykonywanych w danym okresie rozliczeniowym (w okresie jednego miesiąca) prac. Strony uzgodniły, że wynagrodzenie za godzinę pracy zleceniobiorcy wynosić będzie 6,50 zł netto.

W § 8 umowy zawarto postanowienie, zgodnie z którym w trakcie trwania umowy zlecenia oraz przez okres trzech miesięcy od daty jej rozwiązania, wygaśnięcia lub ustania, zleceniobiorca zobowiązuje się do niepodejmowania pracy lub współpracy w żadnej formie u innego podmiotu, prowadzącego działalność w zakresie ochrony osób i mienia lub prowadzącego inną działalność konkurencyjną w stosunku do zleceniodawcy, jeżeli na tej podstawie zleceniobiorca miałby świadczyć usługę lub wykonywać pracę w tych samych miejscach lub obiektach, w których zleceniobiorca świadczy lub świadczył usługę w okresie obowiązywania niniejszego zlecenia. Jednocześnie zastrzeżono, że z tytułu naruszenia tego postanowienia umownego zleceniobiorca obowiązany jest do zapłaty na rzecz zleceniodawcy kary umownej w wysokości trzykrotności kwoty wynagrodzenia zleceniobiorcy za ostatni pełny miesiąc kalendarzowy. Nadto, wskazano, że zleceniodawca na pisemny, uzasadniony wniosek zleceniobiorcy może skrócić okres obowiązywania ww. postanowień, dotyczących zakazu konkurencji lub też obniżyć wysokość zastrzeżonej kary umownej lub też całkowicie odstąpić od jej dochodzenia.

(...) sp. z o.o. w L. ze skutkiem na dzień 30 czerwca 2015r. wypowiedziała (...) sp. z o.o. umowę o świadczenie usług ochrony osób i mienia w obiektach tej spółki, położonych w L. przy ul. (...) oraz w T. przy ul. (...).

W obiektach tych, zatrudniony był przez pozwanego – powoda wzajemnego na podstawie wyżej opisanej umowy zlecenia powód – pozwany wzajemnie jako pracownik ochrony.

Pismem z dnia 15 czerwca 2015 r. pozwany jako powód wzajemny poinformował zleceniobiorców, kierując do nich ogólną – nie imienną – informację o wyżej opisanej okoliczności, wskazując, że z przyczyn niezależnych od spółki zawarte umowy zlecenia zostaną rozwiązane z dniem 30 czerwca 2015 r. Jednocześnie we wskazanym piśmie pozwany przypomniał adresatom treść § 8 umowy, dotyczący zakazu konkurencji, podając, że w przypadku naruszenia powyższego postanowienia umownego, zobowiązani będą do zapłaty na rzecz spółki kary umownej. Powód również otrzymał wyżej opisaną informację. W czerwcu 2015r. powód przepracował dla pozwanego w ramach umowy zlecenia 204 godziny i za wskazany czas pracy nie otrzymał należnego wynagrodzenia.

Umowa zlecenia z dnia 5 stycznia 2015 r. została rozwiązana z dniem 30 czerwca 2015 r. za porozumieniem stron i od tego czasu powód nie świadczy usług dla (...) sp. z o.o.

(...) sp. z o.o. zawarła umowę z inną firmą, zajmującą się ochroną osób i mienia – (...) z siedzibą w W.. Na początku lipca 2015r. przedstawiciel tej firmy skontaktował się z powodem – pozwanym wzajemnie i zaoferował mu pracę na podstawie umowy o pracę (nie zlecenia) w tym samym charakterze i na tym samym obiekcie. Z uwagi na to, że powód – pozwany wzajemnie nie miał żadnej innej oferty pracy, przyjął przedstawioną mu propozycję. R. Ł. nie informował o tym (...); nie zwracał się też do tej ostatniej spółki z wnioskiem o obniżenia lub odstąpienie od kary umownej.

Pismem z dnia 3 grudnia 2015 r. (...) sp. z o.o. złożyła R. Ł. oświadczenie o potrąceniu przysługującej mu wobec firmy wierzytelności z tytułu wynagrodzenia z umowy zlecenia za miesiąc czerwiec 2015 r. z wierzytelnością (...) przysługującej tej spółce w stosunku do powoda z tytułu kary umownej, przewidzianej w § 8 umowy zlecenia z dnia 5 stycznia 2015 r.

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił na podstawie dowodów z dokumentów, nie stwierdzając istnienia podstaw do odmówienia im wiarygodności. Sąd uznał za wiarygodne zeznania powoda, przedstawiciela pozwanego oraz świadków R. F. i J. G..

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego, Sąd Rejonowy dokonał następujących rozważań prawnych:

(...) sp. z o.o. w P. nie kwestionowała roszczenia powoda z tytułu zaległego wynagrodzenia za miesiąc czerwiec 2015 r. tak co do zasady, jak i co do wysokości. Tym samym powodowi – pozwanemu wzajemnemu należało się od pozwanego – powoda wzajemnego wynagrodzenie w wysokości 1.326 zł za miesiąc czerwiec 2015 r., które nie zostało zapłacone.

O odsetkach ustawowych Sąd I instancji orzekł zgodnie z żądaniem pozwu, czyli od dnia wytoczenia powództwa, tj. od dnia 23 września 2015 r. Podstawę prawną rozstrzygnięcia o roszczeniu odsetkowym stanowiły przepisy art. 481 § 1 i 2 k.c. w związku art. 321 § 1 k.p.c.

Podstawą prawną rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu w punkcie 2 sentencji wyroku był art. 98 § 1 k.c. Pozwany – powód wzajemny przegrał proces i powinien zwrócić powodowi – pozwanemu wzajemnie poniesione przez niego koszty procesu, które składały się z opłaty sądowej od pozwu w kwocie 30 zł.

W ocenie Sądu Rejonowego powództwo wzajemne podlegało oddaleniu.

Sąd Rejonowy dokonał oceny, czy powód – pozwany wzajemnie był zobowiązany wywiązać się zakazu konkurencji (§ 8 umowy).

Wyjaśnił, że taki zakaz ma służyć ochronie interesów podmiotu, na rzecz którego zostało zastrzeżone takie uprawnienie. Jednocześnie nie może on naruszać interesów zobowiązanego do przestrzegania zakazu konkurencji, czego wyrazem jest zazwyczaj zobowiązanie podmiotu, na rzecz którego zostało zastrzeżone takie uprawnienie do wypłacenia zobowiązanemu ekwiwalentu utraconych zarobków w czasie obowiązywania zakazu konkurencji.

Powód za powstrzymanie się od działań konkurencyjnych nie uzyskiwał żadnego ekwiwalentu, nie należał do kadry kierowniczej (...) sp. z o.o. w P.. Nie miał dostępu do szczególnie ważnych informacji, których ujawnienie mogłoby narazić na szwank interesy pozwanego – powoda wzajemnego.

W ocenie Sądu I instancji, skoro postanowienie umowne prowadzi do pokrzywdzenia jednej ze stron, ograniczając swobodę podejmowania działalności, w sposób nieuzasadniony stosunkiem prawnym łączącym strony, jego uwarunkowaniami faktycznymi, w sposób nieadekwatny do celu ochrony, którą zamierzała uzyskać strona przez jej wprowadzenie, bez ekwiwalentu, to jest ono nieważne. Sąd Rejonowy doszedł do przekonania, iż wprowadzony przez pozwanego – powoda wzajemnego do umowy zakaz konkurencji po ustaniu stosunku zlecenia narusza granice swobody zawierania umów określone w art. 353¹ k.c. Nie jest zgodne z zasadami współzycia społecznego zobowiązanie zleceniobiorcy do niepodejmowania działalności konkurencyjnej przez trzy miesiące po ustaniu umowy bez jakiegokolwiek ekwiwalentu.

Mając powyższe na uwadze, Sąd I instancji uznał, że pozwanemu – powodowi wzajemnemu nie przysługuje roszczenie o zapłatę kary umownej (punkt 3 wyroku), a tym samym nie może przedstawić jej do potrącenia. Z identycznych względów oświadczenie o potrąceniu nie było skuteczne. (...) sp. z o.o. w P. nie przysługiwało roszczenie o zapłatę kary umownej, a więc nie sposób uznać, że pozwany – powód wzajemny był z tego tytułu wierzycielem R. Ł..

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany – powód wzajemny (...) sp. z o.o. w P., który zaskarżył orzeczenie w całości.

Sądowi I instancji pozwany – powód wzajemny zarzucił:

a) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną, wadliwą oraz sprzeczną z zasadami wiedzy i doświadczenia życiowego ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, polegającą na:

1) pominięcie faktu, iż strony zawarły umowę zlecenia z dnia 5 stycznia 2015 r. świadomie i celowo, a mając na uwadze swobodę umów ustalenia w niej zawarte obowiązywały obie strony, a co za tym idzie nie doszło ze strony pozwanego do naruszenia zasad współzycia społecznego,

2) pominięciu faktu, iż powód świadomie i celowo wiedząc, że łamie postanowienia umowne podjął zlecenie w firmie (...) sp. z o.o., a następnie nie skorzystał z możliwości zawartych w § 8 umowy zlecenia i nie wniósł o odstąpienie od naliczania kary umownej,

3) pominięciu treści zeznań świadka pana R. F. oraz prezesa pozwanej spółki pana R. K., z treści których jednoznacznie i bezspornie wynikało, iż po otrzymaniu wypowiedzenia pozwany podjął działania zmierzające do zapewnienia powodowi innego zlecenia, a dopiero dowiedzenie się o przejściu powoda do innej firmy spowodowało konieczność zaniechania działań handlowych przez pozwanego,

4) niezasadnym uznaniu, iż pozwany nie miał żadnej oferty pracy dla powoda po lipcu 2015 r. i nie zaoferowałby mu innego zajęcia i to dlatego powód przyjął propozycję przejścia do konkurencji, w szczególności wobec uznania za wiarygodne zeznań prezesa pozwanej oraz świadka F.,

5) pominięciu faktu, iż powód zgodnie z zapisami § 8 pkt 4 umowy zlecenia z dnia 5 stycznia 2015 r. miał możliwość wystąpić skrócenie, anulowanie czy też odstąpienie od egzekwowania zakazu konkurencji i kary umownej, jednak świadomie tego nie uczynił,

6) pominięciu faktu, że powód nie był zainteresowany podjęciem jakiegokolwiek innej pracy, a jej nie szukał przyjmując od razu zaoferowaną mu przez (...) ofertę pozostania na tym samym obiekcie,

b) naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewskazanie przez Sąd I instancji przyczyn, dla których Sąd nie uwzględnił twierdzenia strony pozwanej, jak i zeznań samego powoda o tym, że powód świadomie i celowo naruszył przepisy łączącej strony umowy zlecenia z dnia 5 stycznia 2015 r., czym naraził pozwanego na straty finansowe, ponadto sporządzając uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie tylko nie uzasadnił na jakiej podstawie uznał, że roszczenie powoda winno zostać zasądzone, a pozwanego oddalone,

c) naruszenie art. 6 k.c. poprzez przyjęcie, że strona powodowa wykazała należycie zasadność dochodzonego roszczenia i skutecznie obaliła zarzut dotyczący zasadności zastosowanego potrącenia w związku z karą umowną, podczas gdy strona powodowa przez cały czas trwania procesu ani razu nie odniosła się do zarzutów pozwanego przyznając jedynie, że zapisy umowy świadomie i celowo naruszyła, nadto w związku z niezasadnym uznaniem przez Sąd jakoby strona powodowa udowodniła, że pozwanemu nie przysługiwało względem niej roszczenie objęte pozwem,

d) art. 5 k.c. poprzez niezasadne przyjęcie, że to pozwany swoim postępowaniem naruszył zasady współzycia społecznego oraz, wprowadzenie do umowy zakazu konkurencji po ustaniu stosunku zatrudnienia naruszać miało te zasady, podczas gdy z zebranego w sprawie materiału wynika bezspornie, że powód nie tylko świadomie i celowo wyraził na to zgodę, to później z premedytacją naruszył postanowienia umowne przechodząc na ten sam obiekt do konkurencji, a następnie celowo i świadomie odstąpił od możliwości wystąpienia do pozwanego o skrócenie lub zaniechanie egzekwowania okresu zakazu i odstąpienia od dochodzenia kary umownej oraz niezasadne przyjęcie jakoby postanowienie umowne pokrzywdzić miało powoda i ograniczyć jego swobodę podejmowania działalności, w sytuacji gdy powód nie negocjował zapisów umowy przed jej zawarciem, nie chciał jej renegować, a następnie celowo nie skorzystał z zapisów § 8 w przedmiocie zwrócenia się do zleceniobiorcy o odstąpienie od egzekwowania kar umownych,

e) art. 353¹ k.c. poprzez:

1) bezzasadne uznanie, jakoby łącząca strony umowa naruszała prawa powoda, podczas gdy z materiału zebranego w sprawie i zeznań powoda bezspornie wynika, że treść łączącej strony umowy była dla stron znana, jasna i powód zawarł ją świadomie i celowo, jak również poprzez niezasadne uznanie ażeby treść w/w umowy sprzeciwiała się zasadom

współzycia społecznego ponadto ażeby brak wskazania w umowie zlecenie ekwiwalentu oznaczać miał, że zapis umowy nie obowiązuje, podczas gdy ze stanowiska SN wynika okoliczność przeciwna,

2) niezasadnym uznaniu, iż po wypowiedzeniu umowy zlecenia i dowiedzeniu się o złamaniu przez powoda zakazu konkurencji w konsekwencji czego pozwany podjął decyzję o skorzystaniu z zapisów § 8 umowy zlecenia dojsć miało do pokrzywdzenia powoda, skoro sam powód przyznał, że nie zamierzał szukać, ani nie szukał innej pracy i świadomie i celowo przeszedł do konkurencji,

3) pominięciu faktu, iż gdyby powód nie złamał zakazu konkurencji i powstrzymał się od przejścia do firmy konkurencyjnej odszkodowanie z tym związane mogło mu zostać wypłacone przez pozwanego, a co za tym idzie przez bezzasadne przyjęcie, jakoby pozwany nie zaoferował powodowi żadnego odszkodowania, gdyż rekompensata przewidziana przepisami należy się stronie umowy, która powstrzyma się przed podjęciem pracy dla podmiotu konkurencyjnego, nie zaś w przypadku świadomego złamania tego zakazu, nie sposób więc przyjąć za zasadne stanowisko Sądu o sprzeczności postępowania pozwanego z zasadami współzycia społecznego,

f) art. 483 § 1 i 2 k.c. poprzez naruszenie jego dyspozycji i bezzasadne uznanie, iż kara umowna nie obowiązywała, mimo że powód był świadom zapisów umowy i się na nie zgodził, a następnie celowo i świadomie rozpoczął świadczenie usług na tym samym obiekcie od lipca 2015 r.,

g) sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z zebrany w sprawie materiałem dowodowym poprzez bezpodstawne przyjęcie, iż w okolicznościach przedmiotowej sprawy doszło do naruszenia zasad współzycia społecznego przez pozwanego, mimo iż to powód swoim postępowaniem doprowadził do powstania strat finansowych w majątku pozwanego i konieczności zaprzestania świadczenia usług na terenie L. i okolic, a następnie po złamaniu zakazu konkurencji celowo i świadomie odstąpił od możliwości i uprawnień w przedmiocie zwrócenia się do pozwanego o anulowanie kary umownej i odstąpienie od 3 miesięcznego zakazu konkurencji. Ponadto sprzecznym z zasadami współzycia społecznego i logicznego rozumowania uznaniu jakoby brak wskazania w umowie zlecenia wysokości rekompensaty w związku z zakazem konkurencji uznany mógł zostać za naruszenie zasad współzycia społecznego, bowiem gdyby powód powstrzymał się od złamania tego zakazu rekompensata w co najmniej 25% wysokości dochodu z umowy zlecenia zostałaby mu przez pozwanego zgodnie z przepisami wypłacona. Nadto niezasadnym przyjęciu jakoby postanowienia umowy zlecenia pokrzywdzić miały jedną ze stron ograniczając jej swobodę podejmowania działalności w sposób nieuzasadniony stosunkiem prawnym łączącym strony.

Wobec powyższego skarżący wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku Sądu I instancji poprzez oddalenie

powództwa powoda – pozwanego wzajemnego w całości i

uwzględnienie w całości powództwa wzajemnego wytoczonego przez

pozwanego – powoda wzajemnego,

- zasądzenie od powoda – pozwanego wzajemnego na rzecz pozwanego –

powoda wzajemnego kosztów procesu wraz z kosztami zastępstwa

procesowego za I instancję według norm przepisanych,

- zasądzenie od powoda – pozwanego wzajemnego na rzecz pozwanego –

powoda wzajemnego kosztów postępowania za II instancję wraz z

kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył co następuje (art.505¹³ § 2 kpc):

Podstawą rozstrzygnięcia sprawy był materiał dowodowy zgromadzony w toku postępowania przed sądem I instancji – w toku postępowania apelacyjnego żadna ze stron nie składała wniosków dowodowych, a w ocenie Sądu Okręgowego brak było podstaw w okolicznościach niniejszej sprawy do prowadzenia przez Sąd Okręgowy dowodów z urzędu (art. 232 k.p.c.).

W pierwszej kolejności przypomnieć należy, że oddalając powództwo Sąd Rejonowy odwołał się do art.58 kc uznając za nieważny (jako sprzeczny z zasadami współzycia społecznego) § 8 umowy z dnia 5 stycznia 2015r. Uzasadniając takie swoje stanowisko Sąd Rejonowy wskazał na brak równorzędności stron, brak ekwiwalentu dla powoda za zakaz konkurencji i brak dostępu powoda do ważnych dla pozwanej informacji. To właśnie te okoliczności były decydujące dla rozstrzygnięcia o zasadności apelacji i przesądzenie o ważności § 8 umowy wymagało odniesienia się wyłącznie do tych kwestii – apelacja zawiera natomiast szereg zarzutów zupełnie obojętnych dla tej oceny. Z kolei w istotnych dla rozstrzygnięcia kwestiach ogranicza się ona do zarzutu, że powód „świadomie i celowo wyraził zgodę” na ten zapis umowy. Oznacza to, że strona apelująca nie zakwestionowała wspomnianych trzech najistotniejszych okoliczności, które legły u podstaw rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego. Skoro zaś powód wcale nie twierdził, że zawierając umowę składał wadliwe oświadczenie woli (art.82 – 87 kc) także i ten zarzut pozwanego nie miał żadnego wpływu na wynik procesu. W konsekwencji wyjaśnienia wymagało czy istnienie tych trzech okoliczności pozwala na zaakceptowanie tezy o nieważności § 8 umowy. Za miarodajny uznać w tym względzie pogląd wyrażony w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2015r. (IV CSK 804/14, LEX nr 1943224), w którym przyjęto, że uznanie umowy za zawartą z przekroczeniem granic swobody kontraktowania z powodu naruszenia zasad współzycia społecznego, polegającego na niesprawiedliwym ukształtowaniu praw i obowiązków stron jest uzasadnione tylko w przypadkach szczególnej intensywności tego naruszenia oraz związanego z tym rażącego pokrzywdzenia strony słabszej. Kryteria słuszności kontraktowej mogą być przy tym w pewnym stopniu zróżnicowane w zależności od tego czy chodzi o stosunki konsumenckie czy o stosunki pomiędzy profesjonalistami. O ile więc co do zasady dopuszczalne jest wprowadzenie w umowie zlecenia zakazu działań konkurencyjnych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2003r. III CKN 579/01, OSNC 2004/10/167) o tyle ocena ważności takowej klauzuli z punktu widzenia art. 58 kc może być dokonywana w okolicznościach każdej konkretnej sprawy. W okolicznościach niniejszej sprawy Sąd Okręgowy podziela zaś pogląd, że § 8 umowy miał na celu wyłącznie ochronę strony pozwanej i utrudnienie firmie konkurencyjnej znalezienia odpowiednich pracowników. Oprócz argumentów, którymi posłużył się Sąd Rejonowy wskazać należy ponadto na to, że projekt umowy został przygotowany przez stronę pozwaną i że powoda zapewniano o braku znaczenia tego zapisu umownego (zeznania powoda – k.99 i świadka J. G. – k.87). O takim celu zapisu §8 umowy najdobitniej przekonuje postawa pozwanego, który po otrzymaniu (w końcu maja 2015r.) wiadomości o końcu współpracy z firmą (...) nie wypłacił osobom chroniącym obiekt (m. i. powodowi) należności za czerwiec 2015r. i wysłał pismo ostrzegające o skutkach możliwej współpracy u innego podmiotu ochraniającego obiekt (...). W konsekwencji ocena Sądu Rejonowego nie narusza art.353⁽¹⁾kc i została podzielona przez Sąd Okręgowy przy rozpoznawaniu apelacji.

Akceptując zatem istotne dla rozstrzygnięcia sprawy ustalenia faktyczne i argumentację prawną zaprezentowaną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy apelację jako bezzasadną oddalił na podstawie art.385 kpc.

Michał Wysocki